

Závěrečná zpráva o implementaci Operačního programu

Životní prostředí 2014 - 2020

SHRUTÍ PRO VEŘEJNOST

(čl. 50 odst. 9 nařízení (EU) č. 1303/2013)

Operační program Životní prostředí 2014–2020 (dale jen “OPŽP”) navazoval na Operační program Životní prostředí 2007–2013. Jeho hlavním cílem byla ochrana a zajištění kvalitního prostředí pro život obyvatel České republiky, podpora efektivního využívání zdrojů, eliminace negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zmírňování dopadů změny klimatu.

Řídicím orgánem bylo Ministerstvo životního prostředí, zprostředkujícími subjekty Státní fond životního prostředí ČR pro všechny prioritní osy s výjimkou prioritní osy 4 a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR pro příjem a hodnocení žádostí v prioritní ose 4.

Celková alokace OPŽP činila na začátku programového období 2 636 592 864 EUR prostředků EU (resp. 3 101 873 960 EUR celkových způsobilých výdajů), tj. cca 64,8 mld. Kč při aktuálním kurzu při uzavírání programu, resp. 72,4 mld. Kč při kurzu platném v dubnu 2015, kdy byl program oficiálně schválen. V průběhu programového období se alokace průběžně měnila. V roce 2016 byla alokace navýšena realokací z OP Doprava, v roce 2017 došlo naopak v návaznosti na snížení kohezní obálky k jejímu ponížení, v roce 2018 byla navýšena vlivem realokace z IROP a nakonec v roce 2019 byla navýšena realokací z OP PIK. **Na konci programového období tak činila 2 789 613 538 EUR prostředků EU** (resp. 3 273 454 167 EUR celkových způsobilých výdajů), tj. při aktuální kurzu cca 71 mld. Kč.

OPŽP byl na začátku období rozdělen na šest prioritních os – pět věcných a jednu podpůrnou. V roce 2023 byla do program začleněna ještě sedmá prioritní osa, která byla zacílena na kompenzaci vysokých cen energií zranitelným domácnostem s cílem pomoci těmto domácnostem pokrýt jejich náklady na spotřebu energie:

Prioritní osa 1: Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní byla zaměřena na snížení znečištění povrchových a podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod, na zlepšení jakosti a dodávek pitné vody pro obyvatelstvo, na zajištění povodňové ochrany intravilánu a hospodaření se srážkovými vodami a na snížení rizika povodní.

Prioritní osa 2: Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech byla zaměřena na projekty zlepšující kvalitu ovzduší a omezující emise znečišťujících látek do ovzduší s důrazem na využití nových, šetrných způsobů výroby energie a zlepšení systému sledování kvality ovzduší.

Prioritní osa 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika byla zaměřena na kvalitnější nakládání s odpady, ke snížení produkce odpadů, prevenci environmentálních rizik a k odstraňování starých ekologických zátěží.

Prioritní osa 4: Ochrana a péče o přírodu a krajinu byla zaměřena na zastavení poklesu biodiverzity, ochranu ohrožených rostlin a živočichů, zajištění ekologické stability krajiny a na vznik a zachování přírodních prvků v osídlených oblastech.

Prioritní osa 5: Energetické úspory byla zaměřena na zvýšení využívání obnovitelných zdrojů energie při výrobě tepla nebo elektřiny, efektivnější využívání odpadního tepla či na snížení energetické náročnosti veřejných budov.

Prioritní osa 6: Technická pomoc představovala financování podpůrných činností nezbytných pro zajištění implementace operačního programu.

Prioritní osa 7: Podpora pro zmírnění důsledků energetické krize byla zaměřena na podporu zranitelných domácností, které byly negativně zasaženy zvýšením cen energie v souvislosti s důsledky vojenské agrese Ruska proti Ukrajině, jakož i růstem životních nákladů vlivem inflace.

Výzvy:

Za celé programové období bylo vyhlášeno 171 výzev a 1 výzva byla vyhlášena v rámci finančního nástroje, přičemž v roce 2023 bylo vyhlášeno 8 výzev, jejichž cílem bylo dočerpání programu. Výzvy vyhlášené v roce 2023 se týkaly prioritních os (PO) 1, 4, 5 a 7. V roce 2023 ještě dobíhala 162. výzva PO 3, která byla zaměřena na podporu potravinových bank. Dále byl na konci roku 2023 ukončen příjem žádostí u dvou výzev PO 6 – Technická pomoc. V roce 2024 pak došlo k uzavření posledních 2 výzev vyhlášených v rámci PO 7 zaměřených na zmírnění důsledků energetické krize u zranitelných domácností.

Finanční nástroje (dále také "IFN"):

V roce 2017 byl spuštěn finanční nástroj pro Specifický cíl 3.5 "Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení". V rámci tohoto IFN byla v roce 2017 vyhlášena výzva č. 1/2017 IFN, přičemž příjem žádostí skončil dne 28. 2. 2021. Celkem koneční příjemci podali 17 žádostí, z nichž bylo prostřednictvím IFN podpořeno 12 žádostí. 5 žádostí podpořeno nebylo, jelikož buď nebyly splněny podmínky výzvy a žádost nebyla akceptována nebo byla žádost nakonec zrušena konečným příjemcem. Jelikož o podporu prostřednictvím IFN nebyl ze strany konečných příjemců moc vysoký zájem, došlo v roce 2020 k vyvedení části finanční alokace, původně vyčleněné na tento nástroj, do PO 4, kde byl o podporu naopak zájem ze strany žadatelů vysoký.

Prostřednictvím IFN bylo tedy nakonec zrealizováno 12 projektů s celkovou podporou 336,1 mil. Kč (13,2 mil. EUR), z toho půjčka ze zdrojů EU činila 246,6 mil. Kč (9,6 mil. EUR) a dotace ze zdrojů SFŽP 89,4 mil. Kč (3,6 mil. EUR). Z proplacené podpory se 90,9 mil. Kč (3,6 mil. EUR) do FN vrátilo. Příjmy z úroků činily 2,5 mil. Kč (0,1 mil. EUR). V rámci IFN byly uhrazeny poplatky za správu ve výši 4,7 mil. Kč (0,2 mil. EUR). Celkem bylo do FN vloženo 340,8 mil. Kč a došlo k vybudování nebo rekonstrukci celkem 12 zařízení snižujících emise. Podpořeny byly zejména rekonstrukce technologií chladicích zařízení u zimních stadionů, dále rekonstrukce a dostavba provozu, kde se skladují nebezpečné chemické látky a projekt na vybudování inovativní technologie k odstranění organické složky z odpadních vod vznikajících při výrobě v chemickém průmyslu.

Integrované nástroje:

V rámci OPŽP byly využity dva integrované nástroje (IN) – integrované územní investice (ITI) a komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). V rámci Programového dokumentu byla vyčleněna alokace pro nástroj ITI ve výši min. 52 mil. EUR a pro nástroj CLLD v min. výši 18 mil. EUR prostředků EU. Alokace výzev nakonec činila pro nástroj ITI 67,1 mil. EUR / 1,647 mld. Kč a pro nástroj CLLD 45,8 mil. EUR / 1,125 mld. Kč.

Zájem žadatelů původně avizovaný ze strany MAS se do počtu podaných žádostí bohužel nepromítl. Nižší zájem o aktivity v rámci výzev č. 87 a 88 byl reflektován po konzultaci s Národní sítí MAS ve vyhlášení podpory dalších aktivit v rámci výzev č. 127 a 128. Zájem o nové aktivity byl vyšší, i když stále zaostával za předpoklady. SFŽP evidoval vysokou chybovost v podaných projektech ze strany hodnotitelů MAS a proto musel žadatele v rámci Závěrečného ověření způsobilosti vyzývat k doplnění

žádostí. Z celkového počtu 298 podaných projektů s požadavkem na dotaci ve výši 259,5 mil. Kč prostředků EU bylo realizováno 191 projektů se souhrnnou částkou dotace 160,8 mil. Kč prostředků EU.

V rámci IN ITI se ukázala nedostatečná připravenost aglomerací na realizaci integrovaných projektů v rámci OPŽP. Po konzultacích se zástupci aglomerací na tuto skutečnost ŘO reagoval změnou termínu pro ukončení příjmu žádostí a realokací finančních prostředků mezi výzvami. Ve všech výzvách ITI bylo přijato 43 projektů s požadavkem dotace ve výši 834,5 mil. Kč prostředků EU. Realizováno bylo 35 projektů s vyplacenou dotací ve výši 6 538,5 mil. Kč prostředků EU. K největšímu čerpání podpory (vzhledem k přidělené alokaci) došlo v projektech podaných do výzev č. 80, 81 a 83.

Finanční pokrok:

V roce 2023 byly provedeny 2 revize Programového dokumentu obsahující realokace finančních prostředků. Obě realokace byly realizovány v souvislosti s dočerpáním programu a optimalizací alokací jednotlivých prioritních os v návaznosti na možnost využití 15% flexibility při uzavírání programu. V rámci první úpravy vznikla v návaznosti na schválení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se měnilo Obecné nařízení (ON), nová Prioritní osa 7 (Podpora pro zmírnění důsledků energetické krize), a to jako výjimečné opatření nezbytně nutné k řešení energetické krize vyplývající z dopadu útočné války Ruska proti Ukrajině. Prostřednictvím této Prioritní osy a nově vzniklých 2 specifických cílů (SC) byly kompenzovány vysoké ceny energie zranitelným domácnostem s cílem pomoci těmto domácnostem pokrýt jejich náklady na spotřebu energie. Zároveň se jednalo o opatření, které umožnilo plné dočerpání alokace EU programu, resp. splnění čl. 130 ON pro EFRR a čl. 129 ON pro celý program. Prioritní osa 7 byla financována jak z FS, a to prostřednictvím SC 7.1, tak z EFRR, a to prostřednictvím SC 7.2. Současně byly v rámci této revize realokovány finanční prostředky ze SC 2.4 do SC 5.2 a nově vzniklého SC 7.2, ze SC 3.4 do nově vzniklého SC 7.1 a ze SC 2.2 do SC 5.1. Většina uvedených realokací byla administrativního charakteru, jejímž cílem bylo optimální rozdělení alokace v rámci prioritních os a možnosti maximálně využít všech nástrojů při uzavírání období. Realokace neměly negativní dopad na příjemce dotace. Druhá revize byla provedena v závěru roku 2023, přičemž se jednalo o tzv. nepodstatnou realokaci, která nepodléhala schválení EK. V rámci této revize byly administrativně realokovány finanční prostředky ze SC 4.3 do SC 7.2 a současně došlo k vyjmutí dlouhodobě plánovaného velkého projektu "Dostavba kanalizace v Brně II" z Programového dokumentu, jelikož bylo rozhodnuto, že ve stávající podobě a velikosti nebude s ohledem na pokročilou fázi implementace programu a stav administrace projektu nadále administrován (viz kapitola 10 Zprávy).

Za celé programové období bylo zaregistrováno 15 630 žádostí o podporu ve výši cca 7,4 mld. EUR celkových způsobilých výdajů (227 % alokace CZV) vč. 17 projektů IFN, z čehož 341 žádostí o podporu bylo podáno v rámci integrovaných nástrojů. Nejvíce žádostí o podporu bylo od začátku programového období předloženo do Specifického cíle 5.1 "Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie", a to 3 808 žádostí.

Realizováno bylo 9 693 projektů vč. 12 projektů IFN v celkovém objemu 4 mld. EUR CZV, dalších 8 projektů ze SC 5.2 je fázováno do programového období 2021-2027. Finanční podíl projektů integrovaných nástrojů činil 1,3 %. Celková alokace programu byla dočerpána.

Přínosy projektů:

V průběhu programového období bylo díky podpoře z Operačního programu Životní prostředí vybudováno více než 2 tis. km kanalizací a cca 550 km vodovodní sítě. Nově vybudováno nebo rekonstruováno bylo 256 čistíren odpadních vod a 78 zdrojů pitné vody. Díky dotaci jsou obyvatelé ČR každoročně zásobeni více než 100 mil. m³ pitné vody ve zlepšené kvalitě. Realizací projektů

podpořených v rámci Prioritní osy 1 se snížilo množství vypouštěného znečištění v ukazateli CHSKCr o téměř 12 tis. tun každý rok. Více než 1,8 mil. obyvatel bylo nově připojeno na zlepšené zásobování vodou.

Projekty v rámci Prioritní osy 1 přispívají také v oblasti povodňové ochrany a hospodaření se srážkovými vodami. Více než 1 tis. obcí má nově zpracovaný digitální povodňový plán. Bylo obnoveno, vystavěno nebo rekonstruováno 54 vodních děl, které slouží k povodňové ochraně. Projekty nově zadrží téměř 24 tis. m³ dešťové vody a více než 400 tis. osob je následkem realizace projektů chráněno proti povodním.

Prostřednictvím Prioritní osy 2 byla u více než 90,6 tis. stacionárních zdrojů provedena opatření ke snížení emisí (většina projektů byla realizována prostřednictvím Specifického cíle 2.1 v rámci tzv. kotlíkových dotací), jejichž výsledkem je roční snížení emisí skleníkových plynů o více než 500 tis. tun ekvivalentu CO₂, téměř 5 tis. tun odstraněných emisí PM₁₀ z lokálního vytápění domácností nebo pocházejících z průmyslu a zemědělství každý rok, přes 6 tis. tun odstraněných emisí tuhých znečišťujících látek z lokálního vytápění domácností nebo pocházejících z průmyslu a zemědělství každý rok a např. roční odstranění emisí těkavých organických látek (VOC) z lokálního vytápění domácností nebo pocházejících z průmyslu a zemědělství přes 7 tis. tun.

Vlivem projektů realizovaných prostřednictvím Prioritní osy 3 došlo ke zvýšení kapacity pro recyklaci odpadů o více než 300 tis. t/rok, pro materiálové využití odpadů o více než 460 tis. t/rok, pro nakládání s nebezpečnými odpady o téměř 45 tis. t/rok. Dále je přes 28 tis. tun odpadů zpracováváno v systémech separace a svozu odpadů, kapacita nově vybudovaných nebo zmodernizovaných zařízení na energetické využívání odpadů podpořených z programu činí 210 tis. t/rok. Také bylo rekultivováno 17 starých skládek o ploše přes 26 hektarů či bylo zpracováno 78 analýz rizik.

V rámci Prioritní osy 4 bylo revitalizováno přes 77 km vodních toků, vysazeno více než 41 tis. stromů, zprůchodněno 39 migračních překážek pro živočichy. Celkem došlo k posílení ekostabilizační funkce ploch a prvků sídelní zeleně na téměř 2,4 tis. lokalitách. Realizováno bylo 181 opatření k předcházení, minimalizaci a nápravě škod působených zvláště chráněnými druhy a 37 opatření k omezení nepůvodních druhů (včetně mapování či monitoringu). U téměř 900 lokalit se zvýšila biodiverzita. V rámci realizovaných projektů činí celková plocha dotčená opatřeními na podporu zvláště chráněných území a soustavy Natura 2000 téměř 15 tis. km² a celková plocha dotčená realizací opatření (včetně mapování či monitoringu) pro podporu druhů a stanovišť 1,4 km². Dále bylo podpořeno pořízení 92 strojů na půdoochranné technologie, kterými je obhospodařováno téměř 27 tis. hektarů zemědělské půdy.

Projekty realizované v rámci Prioritní osy 5 ročně přispívají ke snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách ve výši přes 1,3 PJ. Celkem bylo vytvořeno přes 82 tis. m² podlahové plochy veřejných budov v pasivním energetickém standardu a přes 544 tis. m² energeticky vztahné plochy zrenovovaných budov. Realizací projektů každý rok dochází k odstranění více než 20 tun emisí prekurzorů PM₁₀ z terciárního sektoru, téměř 800 tun emisí tuhých znečišťujících látek a emisí skleníkových plynů téměř 130 tis. tun ekvivalentu CO₂. Na základě realizovaných projektů také ročně dochází k výrobě více než 64 TJ tepla z obnovitelných zdrojů energie.

V rámci prioritní osy 7 FS bylo podpořeno 150 tis. zranitelných domácností a téměř 112 tis. zranitelných domácností bylo podpořeno v rámci EFRR, přičemž každá domácnost je v rámci indikátoru uvedeném v tabulce 3A závěrečné zprávy a fondu vykázána pouze jednou. Jelikož většina domácností byla podpořena opakovaně lze také uvést, že celkem bylo spolufinancováno téměř 3,7 mil. vyplacených příspěvků na bydlení.

Komunikace:

Hlavní cílovou skupinou komunikace OPŽP byli zejména potenciální žadatelé a příjemci dotace, kteří byli kontinuálně informováni prostřednictvím osvědčených nástrojů jako jsou především internetové stránky programu www.opzp.cz, konzultace na krajských pracovištích SFŽP ČR a regionálních

pracovištích AOPK ČR a časopis Priorita. OPŽP se tradičně prezentoval na významných veletrzích a postupně byly využívány sociální sítě (Twitter, LinkedIn).

Časopis Priorita byl každý měsíc zdarma distribuován deseti tisícům registrovaným zájemcům a byl rovněž dostupný v elektronické podobě na webových stránkách. Proběhly desítky seminářů, a to jak praktické workshopy, tak výjezdní semináře s ukázkou konkrétních realizovaných projektů a v neposlední řadě semináře k jednotlivým výzvám s příklady dobré praxe. V roce 2019 byly spuštěny nové webové stránky www.priorita.cz a www.pujdemtudy.cz, které mimo jiné zveřejňují turisticky zajímavé cíle u projektů podpořených z OPŽP. V průběhu programového období proběhly dvě mediální kampaně k propagaci tzv. „kotlíkových dotací“ (odvysílání televizních a rádiových spotů, inzerce na webu a v tisku). V druhé polovině programového období probíhala intenzivní propagace úspěšných projektů v médiích, v časopise Priorita, na webu OPŽP a Půjdem tudy, v rámci odborných konferencí a akcí pro širokou veřejnost. Na konci programového období již probíhala propagace nových dotačních příležitostí nástupnického OPŽP 2021–2027.